

Andrzej Wiśniewski

"Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce", T. XIV, 1963 : [recenzja]

Palestra 7/9(69), 65-66

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

noszącym się do rozstrzygnięcia powziętego w zwiększonym składzie zaznaczone jest przy pomocy odpowiedniego skrótu, czy chodzi o wytyczne Sądu Najwyższego, uchwałę całej Izby Cywilnej, czy też o uchwałę składu siedmiu sędziów.

Zamieszczony na końcu Skorowidza wykaz haseł pozwala zorientować się w układzie całego materiału i ułatwia odszukanie potrzebnego orzeczenia.

Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Tom XIV. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 200.

„Gdy wojska niemieckie bez żadnego wypowiedzenia wojny przekroczyły granice Polski oraz wtargnęły do Rosji, wraz z nimi i za nimi ciągnęła jedyna w swoim rodzaju organizacja, zwana *Einsatzgruppen*. Trudno byłoby znaleźć wśród narzędzi tortur w muzeum okropności coś, co by przerastało potencjalną okropnością tych *Einsatzgruppen*. Żaden autor powieści o mordach, żaden twórca wstrząsających dramatów nie mógłby nigdy stworzyć w swej fantazji akcji, która byłaby w stanie tak wstrząsnąć uczuciami ludzi (...)” — czytamy w uzasadnieniu wyroku Amerykańskiego Trybunału Wojskowego nr 2 w Norymberdze. Wyrok tego Trybunału w sprawie przeciwko członkom tzw. *Einsatzgruppen* stanowi wraz z uzasadnieniem treść XIV tomu Biuletynu.

Kierownictwo III Rzeszy, przygotowując się w 1939 roku do najazdu na Polskę, utworzyło przy poszczególnych armiach specjalne jednostki, które składały się z przedstawicieli różnych rodzajów policji i SS i miały za zadanie likwidowanie wszelkich przeciwników hitleryzmu i III Rzeszy na zajmowanych przez *Wehrmacht* terenach. Jednostki te nazwano *Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD*. W skład tych jednostek wchodził przeważnie ludźle pochodzący z okręgów III Rzeszy, graniczących z Polską.

Przed rozpoczęciem wojny wszystkie *Einsatzgruppen* zostały rozmieszczone w miejscowościach nadgranicznych przy odpowiednich armiach. Po napadzie na Polskę *Einsatzgruppen* posuwały się tuż za *Wehrmachtem*, pozostawiając w poszczególnych miejscowościach niewielkie, często zaledwie kilkuosobowe placówki, które stawały się przeważnie zaczątkami późniejszych placówek gestapo i SD.

Einsatzgruppen dokonywały na zajętych terytoriach masowych aresztowań wśród miejscowej ludności. Część aresztowanych wywożono niezwłocznie i rozstrzeliwano, resztę umieszczano w więzieniach i specjalnie zakładanych obozach. Niektórych aresztowanych stawiano przed sądami doraźnymi SS i Policji. Sądy te nie miały poza nazwą nic wspólnego z prawdziwymi sądami i wydawały w zasadzie tylko wyroki śmierci, które niezwłocznie wykonywano.

Dalszym zadaniem *Einsatzgruppen* była realizacja hitlerowskich planów eksterminacji ludności żydowskiej.

Publikowany w Biuletynie wyrok z uzasadnieniem Amerykańskiego Trybunału Wojskowego nr 2 w Norymberdze przedstawia w sposób szczegółowy działalność *Einsatzgruppen* na terenie Związku Radzieckiego. Akt oskarżenia w tym procesie oparty jest na autentycznych materiałach niemieckich, przede wszystkim na oryginalnych tajnych sprawozdaniach sporządzanych przez dowódców *Einsatzgruppen* i przez RSHA. Autentyczność tych dokumentów nie była kwestionowana ani przez samych oskarżonych, ani przez ich obrońców. Dokumenty stanowiące podstawę wyroku są wielokrotnie cytowane i przytaczane w wyjątkach w uzasadnieniu wyroku.

Proces przeciwko 24 członkom *Einsatzgruppen* toczył się od 15 września 1947 r. do 10 kwietnia 1948 r. Protokół rozprawy był stenografowany w językach angielskim i niemieckim. Proces był prowadzony w zasadzie w języku angielskim. Obok angielskiego dopuszczony był również język niemiecki. Wypowiedzi z języka angielskiego były tłumaczone od razu na niemiecki i odwrotnie.

Zamieszczony w Biuletynie tekst wyroku i uzasadnienia przetłumaczony został przez Szymona Datnera, Janusza Gumkowskiego i Kazimierza Leszczyńskiego z języka niemieckiego, a przekład porównany z tekstem angielskim. Publikacja wyroku z uzasadnieniem poprzedzona została wstępem oraz opatrzona przypisami wyjaśniającymi. Całość tomu opracowano pod redakcją Janusza Gumkowskiego, dyrektora Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.

T. Kotarbiński: *Kurs logiki dla prawników*. Wyd. VI. PWN. Warszawa 1963 r., s. 216.

Książka prof. Kotarbińskiego przeznaczona jest przede wszystkim dla studentów wydziału prawa, jednakże znajomość jej przyda się każdemu prawnikowi, tym bardziej że poza wykładem logiki formalnej zawiera ona rozważania z zakresu metodologii nauk.

Autor omawia w książce m.in. niektóre wyróżnione przez prawników sposoby rozumowań uzasadniających kwestię przyczynowości w myśleniu prawniczym, zagadnienia ogólnej teorii skutecznego działania (prakseologii) i zagadnienia erystyki, czyli sztuki prowadzenia sporów.

J. Biało-brzeski, W. Donner, K. Więckowski: *Podatek obrotowy i podatek dochodowy. Dodatek II*. Wyd. Prawn. Warszawa 1963 r., s. 60.

Od czasu wydania w 1958 r. książki pt. „Podatek obrotowy i dochodowy” uległy istotnej zmianie niektóre przepisy z tego zakresu. Zwłaszcza znaczne zmiany zaszły w 1963 r. w związku ze zmianą przepisów dekretu o postępowaniu podatkowym oraz w związku z wydaniem nowych przepisów o ryczałtach podatkowych. Ponieważ ta forma opodatkowania dotyczy największej liczebnie grupy podatników podatków obrotowego i dochodowego, przeto stało się konieczne wydanie niniejszego, drugiego już uzupełnienia (pierwsze uzupełnienie ukazało się w 1959 r.).

Zmiany omówione w dodatku powiązane są ściśle z tekstem książki z 1958 r. przez wskazanie stron, które uległy dezaktualizacji. Zmiany te dotyczą: podatku obrotowego i podatku dochodowego, opodatkowania organizacji politycznych, społecznych i zawodowych, zryczałtowania podatku obrotowego i dochodowego, zaliczek i przedpłat.

ANDRZEJ WISNIEWSKI